

آشنایی با میراث فرهنگی

(ملموس و ناملموس)

www.ketab.ir

تألیف:

سمیه مراقی

سیدحسین اکبری فراگرد

سرشناسه	مراقی، سمیه، ۱۳۶۰-
عنوان و نام پدیدآور	آشنایی با میراث فرهنگی (ملموس و ناملموس)/ تألیف سمیه مراقی، سیدحسین اکبری فراگرد؛ ویراستار ساختاری مهکامه ربیعی فراهانی؛ ویراستار ادبی معصومه اکبری؛ تحت نظر دفتر مطالعات، آموزش و برنامه‌ریزی گردشگری
مشخصات نشر	تهران: مهکامه، ۱۴۰۰.
مشخصات ظاهری	۲۴۷ ص: مصور.
شابک	۹۷۸-۶۲۲-۷۲۳۹-۸۸-۱
وضعیت فهرست‌نویسی	فیبا
یادداشت	کتابنامه: ص. [۲۴۳-۲۴۷].
موضوع	آثار فرهنگی -- ایران Cultural property -- Iran آثار فرهنگی Cultural property ایران -- آثار تاریخی Iran -- Antiquities
شناسه افزوده	اکبری فراگرد، سیدحسین، ۱۳۵۷-
شناسه افزوده	سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری. دفتر مطالعات، آموزش و برنامه‌ریزی گردشگری
رده‌بندی کنگره	DSR۱۳
رده‌بندی دیویی	۹۵۵/۰۰۴۳
شماره کتابشناسی ملی	۸۷۳۹۴۹۸



انتشارات مهکامه

نام کتاب: آشنایی با میراث فرهنگی (ملموس و ناملموس)

تألیف: سمیه مراقی - سیدحسین اکبری فراگرد

ویراستار ساختاری: مهکامه ربیعی فراهانی

ویراستار ادبی: معصومه اکبری

تحت نظارت: دفتر مطالعات، آموزش و برنامه‌ریزی گردشگری

ناشر: مهکامه

ناظر چاپ: بهزاد ربیعی فراهانی

طرح جلد: محمودرضا لطیفی

لیتوگرافی: باختر

نوبت چاپ: اول / ۱۴۰۱

تیراژ: ۷۰۰ نسخه

قیمت: ۹۵۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۷۲۳۹-۸۸-۱

کلیه حقوق چاپ و نشر این کتاب مطابق با «قانون حقوق مؤلفان و مصنفان مصوب ۱۳۴۸» برای ناشر محفوظ و منحصرأ متعلق به نشر مهکامه می‌باشد. لذا هر گونه استفاده از کل یا قسمتی از این کتاب (از قبیل هر نوع چاپ، فتوکپی، اسکن، عکس‌برداری، نشر الکترونیکی، هر نوع انتشار به‌صورت اینترنتی، سی‌دی، دی‌وی‌دی، فیلم، فایل صوتی یا تصویری و غیره) بدون اجازه کتبی از نشر مهکامه ممنوع بوده و متخلفین تحت پیگرد قانونی قرار می‌گیرند.

انتشارات مهکامه: ناشر تخصصی گردشگری و هتلداری

نشر و پخش: تهران، خیابان انقلاب، خیابان فخر رازی، نرسیده به لبافی‌نژاد، کوچه انوری، پلاک ۸، طبقه دوم

فکس: ۶۶۹۶۱۵۰۹

تلفن: ۶۶۹۶۱۵۰۹ - ۶۶۴۹۷۰۵۰ - ۶۶۴۸۸۲۰۳

واتساپ: ۰۹۰۳۲۶۷۴۸۴۴

همراه: ۰۹۱۲۳۹۷۴۰۲۱

www.mahkameh.com

en_mahkame@yahoo.com

telegram.me/mahkamepublisher

اصلاحات و الحاقات احتمالی، در سایت انتشارات مهکامه:

پست الکترونیکی:

تلگرام:

فهرست

۱۳	پیش‌گفتار.....
۱۵	مقدمه.....
۱۷	فصل ۱: تعاریف و مفاهیم میراث فرهنگی.....
۱۷	مقدمه.....
۱۷	تعریف میراث فرهنگی.....
۱۹	میراث فرهنگی از نگاه جوامع اسلامی (دیدگاه قرآن) و جوامع جهانی.....
۱۹	گذشته در قرآن.....
۱۹	گذشته جهان، گذشته انسان.....
۲۰	مراجعه به تاریخ یا آثار؟.....
۲۱	هدف از رجوع به گذشته.....
۲۱	میراث فرهنگی از نگاه جوامع جهانی.....
۲۳	تعاریف یونسکو از میراث فرهنگی و طبیعی.....
۲۴	یادمان‌ها (آثار).....
۲۴	مجموعه‌ها (مجموعه بناها).....
۲۴	محوطه‌ها.....
۲۵	منظر (چشم‌انداز) فرهنگی.....
۲۶	ارزش‌های برجسته جهانی.....
۲۷	حافظه جهانی.....
۲۷	انواع میراث فرهنگی.....
۲۷	میراث فرهنگی ملموس.....
۲۸	میراث فرهنگی ناملموس.....
۲۹	آثار ثبت‌شده ایران در فهرست میراث ملموس یونسکو.....
۳۸	آثار ثبت‌شده ایران در فهرست میراث ناملموس یونسکو.....
۳۸	حافظه جهانی ثبت‌شده ایران در یونسکو.....
۳۹	نتیجه‌گیری.....
۴۱	فصل ۲: حفاظت از میراث فرهنگی در جهان و ایران.....
۴۱	مقدمه.....

۴۱	انواع حفاظت از آثار فرهنگی
۴۱	۱. حفاظت فیزیکی
۴۲	۲. حفاظت فنی
۴۲	۳. حفاظت قانونی
۴۳	جنبش‌های حفاظت از میراث فرهنگی در جهان و ایران
۴۳	منشورها، قطعنامه‌ها و مصوبات جهانی
۴۴	(۱) کنگره آتن (۱۹۳۱)
۴۴	(۲) معاهده لاهه (۱۹۵۴)
۴۵	(۳) کنگره ونیز (۱۹۶۴)
۴۵	(۴) اجلاس پاریس (۱۹۶۸)
۴۶	(۵) معاهده پاریس (۱۹۷۲)
۴۶	(۶) قطعنامه آمستردام (۱۹۷۵)
۴۶	(۷) منشور فلورانس (۱۹۸۲)
۴۷	(۸) بیانیه درسدن (۱۹۸۲)
۴۷	(۹) بیانیه رم (۱۹۸۳)
۴۸	(۱۰) سند نارا (۱۹۹۴)
۴۸	(۱۱) منشور صوفیه (۱۹۹۶)
۴۹	(۱۲) بیانیه مکزیکوسیتی (۱۹۹۹)
۴۹	(۱۳) منشور حفظ میراث دیجیتال (۱۵ اکتبر ۲۰۰۳)
۵۰	(۱۴) بیانیه پاریس (۲۰۱۱) ایکوموس و یونسکو
۵۰	(۱۵) توصیه‌نامه یونسکو درمورد منظر تاریخی شهری (۲۰۱۹)
۵۰	معرفی سازمان و نهادهای مرتبط با حفاظت از میراث فرهنگی در جهان و ایران
۵۰	شکل‌گیری نهادهای بین‌المللی برای حفاظت از میراث فرهنگی
۵۲	نهادهای جهانی مرتبط با میراث فرهنگی
۵۲	یونسکو
۵۳	ایکروم
۵۳	ایکوموس
۵۴	دوکومومو
۵۴	عضویت ایران در دوکومومو
۵۵	کمیته بین‌المللی حفاظت از میراث صنعتی
۵۶	میراث صنعتی در ایران
۵۶	نهادهای مرتبط با میراث فرهنگی در ایران
۵۶	انجمن آثار ملی ایران
۵۸	سازمان میراث فرهنگی

۶۱	شورای عالی شهرسازی و معماری
۶۲	کمیسیون ماده ۵ قانون تأسیس شورای عالی شهرسازی و معماری ایران
۶۲	سازمان اوقاف و امور خیریه
۶۳	نتیجه‌گیری
۶۵	فصل ۳: سیر تحول باستان‌شناسی ایران
۶۵	مقدمه
۶۵	تاریخچه باستان‌شناسی در ایران
۶۵	گام نخست؛ بازدیدها و گزارش‌ها
۷۲	احداث موزه ایران باستان
۷۵	باستان‌شناسی پس از انقلاب
۷۵	نتیجه‌گیری
۷۷	فصل ۴: ادوار زندگی انسان و تاریخ تمدن‌های باستان
۷۷	مقدمه
۷۷	شناخت ادوار زندگی انسان براساس مطالعات فرهنگی و باستان‌شناختی
۷۸	الف: دوره پالئولیتیک (عصر پارینه‌سنگی، حجر یا قدیم)
۷۹	۱) پالئولیتیک قدیم
۷۹	۲) پارینه‌سنگی میانه
۸۱	۳) پارینه‌سنگی جدید
۸۱	ب: دوره مزولیتیک (میانه‌سنگی)
۸۲	ج: دوره نئولیتیک یا نوسنگی
۸۳	د: دوره کالکولیتیک یا عصر فلز
۸۴	۱. از نظر تکنولوژی
۸۴	۲. از نظر اقتصادی
۸۴	۳. از نظر اجتماعی
۸۵	ه: انقلاب شهرنشینی
۸۵	خط و ادبیات
۸۵	▪ تأسیس دولت
۸۵	قانون
۸۶	مالکیت
۸۶	جامعه طبقاتی
۸۷	تعلیم و تربیت
۸۷	نتیجه‌گیری

فصل ۵: تاریخچه ایران و ویژگی‌های جغرافیایی و فرهنگی آن؛ میراث باستانی ایران.....	۸۹
مقدمه.....	۸۹
فلات ایران.....	۸۹
تقسیم‌بندی دوره‌های فرهنگی ایران به کمک مطالعات باستان‌شناسی.....	۹۰
تاریخ ایران در اساطیر.....	۹۱
پیدایش خط.....	۹۳
تاریخ خط در ایران.....	۹۵
مظاهر فرهنگی حکومت‌های ایلام و ماد.....	۹۷
آریایی‌ها و مادها.....	۱۰۰
امپراتوری هخامنشی و میراث فرهنگی آن.....	۱۰۲
سلوکیان و اشکانیان.....	۱۰۵
ساسانیان.....	۱۰۷
نتیجه‌گیری.....	۱۱۰
فصل ۶: میراث دوران اسلامی.....	۱۱۱
مقدمه.....	۱۱۱
فلزکاری.....	۱۱۴
معماری.....	۱۱۷
سفالگری.....	۱۱۸
میراث خط و خوش‌نویسی.....	۱۱۸
اقلام سته.....	۱۱۹
تعلیق.....	۱۱۹
نستعلیق.....	۱۲۰
شکسته‌نستعلیق.....	۱۲۰
شیوه‌های کاربرد خوش‌نویسی.....	۱۲۰
هنر کتابت در ایران.....	۱۲۱
آداب کتابت.....	۱۲۲
نتیجه‌گیری.....	۱۲۲
فصل ۷: ویژگی‌های میراث شهری در ایران.....	۱۲۵
مقدمه.....	۱۲۵
روند یکجانشینی و شکل‌گیری روستاها در ایران.....	۱۲۵
شکل‌گیری شهرهای کهن ایران.....	۱۲۸
شهرهای مانایی.....	۱۳۳
شهرهای مادی.....	۱۳۴

۱۳۵	ویژگی های قلعه- شهرهای مادی
۱۳۵	شهرهای هخامنشی
۱۳۷	شهرهای سلوکی
۱۳۸	شهرهای اشکانی
۱۴۰	شهرهای ساسانی
۱۴۲	شهرهای اسلامی
۱۴۴	نتیجه گیری
۱۴۷	فصل ۸: معماری دست کند (بوکنی)
۱۴۷	مقدمه
۱۴۷	معماری دست کند
۱۴۹	عامل جغرافیایی و اقلیمی
۱۴۹	عامل دفاعی و امنیتی
۱۵۰	عامل جاودانگی و ماندگاری
۱۵۱	عامل آیینی و دینی
۱۵۱	گونه شناسی معماری دست کند به لحاظ شکل ظاهری
۱۵۲	گونه شناسی معماری دست کند به لحاظ فرم نشانه های داخلی
۱۵۲	گونه شناسی مجموعه معماری دست کند براساس کاربری
۱۵۴	نتیجه گیری
۱۵۵	فصل ۹: انواع بناهای تاریخی
۱۵۵	مقدمه
۱۵۵	فئات
۱۵۸	تقسیم آب
۱۵۸	آب انبار
۱۵۸	آب انبارهای دشتی
۱۵۸	آب انبارهای شهری و روستایی
۱۶۰	پل ها
۱۶۱	سدها
۱۶۲	دژ یا قلعه
۱۶۴	خانه
۱۶۴	ویژگی های اقلیمی و آب و هوایی- رون
۱۶۵	اندام های خانه
۱۶۷	معبد
۱۶۸	کنشست

پیش‌گفتار

راهنمایی یکی از کهن‌ترین پیشه‌هایی است که انسان‌ها داشته‌اند. این حرفه تا به امروز وجود داشته و در آینده نیز به حیات خود ادامه خواهد داد. انسان‌ها در مواجهه با محیط‌های بیگانه و غریب به افرادی نیاز دارند که به آنها در درک نمادها، نشان‌ها، داستان‌ها و وقایع ناآشنا کمک کنند. این افراد همان راهنماییانی هستند که امروزه گردشگران را در سفرهای خود به نقاط گوناگون و بازدید مکان‌های مختلف همراهی می‌کنند.

اکنون احاد جامعه متفق‌القولند که راهنمایان گردشگری علاوه بر آن که از مهمترین بازیگران صنعت گردشگری هستند، نقشی حیاتی در حفظ و انتقال ارزش‌های میراثی و ماندگار ما به نسل‌های آتی برعهده دارند. میراث گران‌بهای فرهنگی و طبیعی ایران زمین تجلی‌گاه پیوندها و اشتراکات ما ایرانیان هستند و راهنمایان گردشگری پاسدارانی‌اند که قرار است با تفسیر روح‌انگیز خود، جاودانگی این میراث بی‌همتا را تضمین کنند.

این وظیفه‌ای به‌غایت خطیر است. از این‌رو، ضروری است که در انتخاب و پرورش راهنمایان گردشگری بیشترین دقت و وسواس به خرج داده شود. بر پایه همین تفکر، دوره‌های کوتاه‌مدت آموزش راهنمایان شامل راهنمایان ایرانگردی و جهانگردی، راهنمایان طبیعت‌گردی و راهنمایان تخصصی، شکل گرفته است. هدف این دوره‌ها، تربیت راهنماییانی است که بتوانند گردشگران داخلی و خارجی را در سفرهای خود به اقصی نقاط ایران زمین، همراهی کنند و راز و رمزهای نهفته در میراث‌مان را برای آنها بگشایند و تجربه‌هایی خاطره‌انگیز برای آنها رقم بزنند.

موفقیت این دوره‌های آموزشی در گرو وجود محتوای درسی باکیفیت است. برای تولید محتوایی روزآمد، کاربردی و درک‌پذیر نویسندگانی شناخته‌شده با سابقه‌ای درخشان در عرصه علم و عمل را برگزیدیم و مجموعه‌ای از کتاب‌های فاخر و ممتاز را با همکاری آنها تولید کردیم. امید است که این مجموعه کتاب‌ها، که برای تربیت راهنمایان ایرانگردی و جهانگردی، و طبیعت‌گردی به نگارش درآمده و منتشر شده‌اند، بتواند مایه خیر و برکت برای صنعت گردشگری و ملت پرافتخار ایران عزیز باشد.

دفتر مطالعات، آموزش و برنامه‌ریزی گردشگری

زمستان ۱۴۰۰